

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till kulturnämnden

Datum:
2023-10-10

Diarienummer:
KTN-2023-00695

Handläggare:
Ella Tuononen

Samrådsyttrande över detaljplan för Valsätra 1:9 och 1:4 södra delen

Förslag till beslut

Kulturnämnden beslutar

1. **att** till plan- och byggnadsnämnden avge upprättat samrådsyttrande avseende detaljplan för Valsätra 1:9 och 1:4 södra delen.

Ärendet

Kulturnämnden har möjlighet att lämna synpunkter på detaljplan för Valsätra 1:9 och 1:4 södra delen i samrådskede 15 september–27 oktober 2023.

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra cirka 50 bostäder i form av småhus. Den syftar även till att skydda värdefulla naturområden och eventuella fornlämningar genom att säkerställa att befintlig naturmark bevaras.

Beredning

Ärendet har beretts av avdelningen Konst och kulturarv samt Stabsadministrationen inom kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen.

Föredragning

Planområdet ligger i stadsdelen Valsätra i södra Uppsala, cirka fem kilometer från resecentrum och en kilometer från Gottsunda centrum.

Planområdet utgörs av obebyggd naturbetesmark. Intilliggande bebyggelse utgörs främst av bostadsområden med småhus. I sydväst avgränsas planområdet av Slädvägen och i norr angränsar det till ett bostadsområde vid Kälkvägen. I öster angränsar planområdet till naturområden med höga rekreations- och

upplevelsevärden, bland annat naturreservatet och Natura 2000-området Bäcklösa samt vandringslederna Gula stigen och Upplandsleden.

Detaljplanen möjliggör att den nordvästra delen av planområdet bebyggs med småhus i form av kedjehus, radhus och friliggande villor i anslutning till befintlig bostadsbebyggelse. Genom bostadsområdet anläggs en lokalgata. I området planläggs också en lekpark. Planområdets östra del planläggs som *Natur* med egenskapsbestämmelse *Bete* och skyddas från exploatering. En befintlig kulle med träd intill Slädvägen bevaras också.

Detaljplanen styr att bebyggelsen närmast Slädvägen i nordväst ska utgöras av radhus, och att området närmast Bäcklösa Natura 2000-området bebyggs med friliggande villor. I övrigt är planen flexibel gällande vilken typ av småhus som får byggas. Bebyggelsen får uppföras i två till tre våningar med förgårdsmark mot lokalgatan. Varje hus får en egen tomt. Utrymmen mellan husgrupperna hålls fria från bebyggelse för att skapa tillgänglighet inom området.

Kulturarv i planområdet

Inom planområdet identifieras framför allt tre typer av kulturarv. Det finns ett biologiskt kulturarv där dagens naturlandskap berättar om hur människan nyttjat landskapet över tid. Här finns också kulturarv med fornlämningar från förhistorisk tid, samt arkeologiska fynd kopplade till tidigmodern tid.

Planområdet utgörs av ett kulturlandskap med lång hävd. Landskapet har brukats av människan under lång tid vilket bland annat resulterat i höga naturvärden med skyddsvärda arter och höga biotopvärden. I dag består området av trädklädd och öppen naturbetesmark samt äldre åkermark. Dessa förhållanden är exempel på områdets biologiska kulturarv. Fram till 2022 nyttjades området som betesmark för hästar från intilliggande Malma gård. Planområdet har åtminstone sedan mitten av 1600-talet utgjorts av åker- och hagmark.

Inom planarbetet har en arkeologisk utredning tagits fram (Arkeologikonsult 2022). Sökschaktningar har utförts i planområdets nordvästra del som planläggs för bebyggelse. Den östra delen av planområdet har inte undersökts eftersom den inte planeras att exploateras. Inom detaljplaneområdet har flera arkeologiska lämningar påträffats. Nedan redogörs översiktligt för dessa fynd.

I samband med utgrävningarna upptäcktes lämningar av ett boplatssområde av förhistorisk karaktär i den norra delen av utredningsområdet. Fynden utgörs av sex härdar, fyra stolphål, en grop och ett kulturlager. I närheten finns sedan tidigare en registrerad skärvstenshöj som kopplas samman med aktuellt boplatssområde. Utöver boplatssområdet har ytterligare två lämningar kategoriserade som *Övrig boplatsslämning* påträffats.

Området har även sökts igenom med metalldetektor. Fynd som kan anses typiska för äldre jordbruksmark påträffats: tidigmoderna mynt, knappar, söljor och skospännen. Även ett silvermynt slaget för Erik av Pommern 1402 påträffades.

Kulturarv i planförslaget

Inom planarbetet har en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) upprättats (Structor 2023). I den bedöms att ett genomförande av detaljplanen innebär stora negativa

konsekvenser för naturmiljön, samt att den medför små negativa effekter för kulturmiljön.

För naturmiljön bedöms att de mest negativa konsekvenserna är en kvarstående påverkan på arter och naturvärden. Därför rekommenderas att en långsiktig skötselplan för naturområdena tas fram och att skyddsåtgärder genomförs. Exempel är att gräsmarkerna fortsatt underhålls genom bete eller slätter (MKB s 32).

För att byggnation ska kunna ske inom planområdet ska dispens för att ta bort aktuella fornlämningar sökas hos Länsstyrelsen. I miljökonsekvensbeskrivningen bedöms att planförslaget innebär små negativa konsekvenser för kulturmiljön, med hänvisning till att den undersökta delen av planområdet inte utgör en kulturhistorisk helhetsmiljö. De lämningar som vid ett genomförande av detaljplanen blir aktuella ta bort anses inte heller vara betydelsebärande för möjligheten att läsa landskapet.

På grund av platsens höga naturvärden utgick delar av undersökningsområdet från den sökschaktningen i samband med den arkeologiska utredningen 2022. Det innebär att fornlämningarnas fulla utbredning inte ännu kunnat klarläggas. Länsstyrelsen bedömer dock att det kan klagöras vid en arkeologisk slutundersökning (dokumentation och borttagning av fornlämningarna) när planen vunnit laga kraft.

Eventuell 4H-gård vid Malma gård

Kulturnämnden har en pågående satsning på två nya 4H-gårdar i Uppsala. Malma gård, som ligger i anslutning till planområdet, är en av gårdarna som utreds. I samband med detaljplanearbetet har stadsbyggnadsförvaltningen fört dialog med kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen om behoven av betesmark för en eventuell 4H-gård vid Malma gård. Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningens synpunkter har tillvaratagits i planförslaget och den östra delen av planområdet planläggs som *Natur* med egenskapsbestämmelsen *Bete*.

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningens bedömning

Ett genomförande av detaljplanen innebär att delar av en obebyggd naturbetesmark tas i anspråk för bostadsbebyggelse, vilket medför att landskapsbilden förändras. Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen bedömer att den tillkommande bebyggelsens skala och utformning förhåller sig till omgivande landskap och att den kan ses som en naturlig fortsättning av den befintliga småhusbebyggelsen i området.

Planområdet har höga naturvärden och är rikt på fornlämningar. I detaljplanens miljökonsekvensbeskrivning bedöms att planförslaget medför stora negativa konsekvenser för naturmiljön och att den får små negativa effekter för kulturmiljön.

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen vill betona att områdets höga naturvärden med bland annat skyddsvärda arter och höga biotopvärden är en del av platsens biologiska kulturarv som berättar om hur människan nyttjat landskapet över tid. Detaljplanens stora negativa konsekvenser för naturmiljön medför att områdets biologiska kulturarv förändras. Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen vill därmed betona vikten av att de skyddsåtgärder som föreslås i miljökonsekvensbeskrivningen skyndsamt påbörjas.

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen är positiv till att detaljplanen säkerställer att stora delar av naturmarken bevaras samt att detaljplanen möjliggör bete. Det innebär en kontinuitet i landskapets användning och att människans historiska bruk av

landskapet kan läsas även i framtiden. Det innebär även att behoven av betesmark för en eventuell 4H-gård vid Malma gård tillgodoses inom aktuell detaljplan.

I planbeskrivningen skriver stadsbyggnadsförvaltningen att dispens ska sökas för att aktuella fornlämningar ska kunna flyttas från området. Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen vill uppmärksamma stadsbyggnadsförvaltningen på att ifrågavarande typ av fornlämningar, så som härdar, stolphål och skärvstenshögar, inte går att flytta; alternativet är i stället fortsatta undersökningar och dokumentation inför eventuellt borttagande.

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen anser att förslaget till detaljplan kan genomföras under förutsättning att erforderliga arkeologiska undersökningar i enlighet med Kulturmiljölagen genomförs. Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen föreslår att platsens forntida historia och den nya kunskap som arkeologiska undersökningar lett fram till kan tillgängliggöras genom pedagogiska skyltar i området.

Slutligen vill kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen betona vikten av att kulturnämnden får samråds- och granskningsärenden skickad som remiss i de ärenden där kulturnämnden bör yttra sig.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt i ärendet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 10 oktober 2023
- Bilaga 1, Förslag till samrådsyttrande över detaljplan för Valsätra 1:9 och 1:4 södra delen
- Planhandlingar finns att hämta på: [Valsätra 1:9 och 1:4 södra delen - Uppsala kommun](#)

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen

Sten Bernhardsson
Förvaltningsdirektör

Kulturnämnden
YttrandePlan- och byggnadsnämnden
Ert diarienummer: PBN 2020-002078

Samrådsyttrande över detaljplan för Valsätra 1:9 och 1:4 södra delen

Kulturnämnden har möjlighet att lämna synpunkter på detaljplan för Valsätra 1:9 och 1:4 södra delen i samrådskede 15 september–27 oktober 2023.

Ett genomförande av detaljplanen innebär att delar av en obebyggd naturbetesmark tas i anspråk för bostadsbebyggelse, vilket medför att landskapsbilden förändras. Kulturnämnden bedömer att den tillkommande bebyggelsens skala och utformning förhåller sig till omgivande landskap och att den kan ses som en naturlig fortsättning av den befintliga småhusbebyggelsen i området.

Planområdet har höga naturvärden och är rikt på fornlämningar. I detaljplanens miljökonsekvensbeskrivning bedöms att planförslaget medför stora negativa konsekvenser för naturmiljön och att den får små negativa effekter för kulturmiljön.

Kulturnämnden vill betona att områdets höga naturvärden med bland annat skyddsvärda arter och höga biotopvärden är en del av platsens biologiska kulturarv som berättar om hur människan nyttjat landskapet över tid. Detaljplanens stora negativa konsekvenser för naturmiljön medför att områdets biologiska kulturarv förändras. Kulturnämnden vill därmed betona vikten av att de skyddsåtgärder som föreslås i miljökonsekvensbeskrivningen skyndsamt påbörjas.

Kulturnämnden är positiv till att detaljplanen säkerställer att stora delar av naturmarken bevaras samt att detaljplanen möjliggör bete. Det innebär en kontinuitet i användningen av landskapet och att människans historiska bruk av landskapet kan läsas även i framtiden. Det innebär även att behoven av betesmark för en eventuell 4H-gård vid Malma gård tillgodoses inom aktuell detaljplan.

I planbeskrivningen skriver stadsbyggnadsförvaltningen att dispens ska sökas för att aktuella fornlämningar ska kunna flyttas från området. Kulturnämnden vill uppmärksamma stadsbyggnadsförvaltningen på att ifrågavarande typ av fornlämningar, så som härdar, stolphål och skärvstenshögar, inte går att flytta; alternativet är i stället fortsatta undersökningar och dokumentation inför eventuellt borttagande.

Kulturnämnden anser att förslaget till detaljplan kan genomföras under förutsättning att erforderliga arkeologiska undersökningar i enlighet med Kulturmiljölagen genomförs. Kulturnämnden föreslår att platsens forntida historia och den nya kunskap

som arkeologiska undersökningar lett fram till kan tillgängliggöras genom pedagogiska skyltar i området.

Kulturnämnden har en pågående satsning på två nya 4H-gårdar i Uppsala. Malma gård, som ligger i anslutning till planområdet, är en av gårdarna som utreds. I samband med detaljplanearbetet har stadsbyggnadsförvaltningen fört dialog med kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen om behoven av betesmark för en eventuell 4H-gård vid Malma gård. Kulturnämnden ser positivt på att kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningens synpunkter har tillvaratagits i planförslaget och den östra delen av planområdet planläggs med egenskapsbestämmelsen bete.

Slutligen vill kulturnämnden betona vikten av att kulturnämnden får samråds- och granskningsärenden skickad som remiss i de ärenden där kulturnämnden bör yttra sig.

Kulturnämnden

Linda Eskilsson
Ordförande

Klara Eklund
Nämndsekreterare